

Початок

Іван Бунін

Переклад Олександра Грязнова

— А я, панове, вперше закохався, чи, вірніше, втратив цноту, років дванадцяти. Був я тоді гімназистом і їхав з міста додому, в село, на різдвяні канікули, в один із тих теплих сірих днів, що так часто бувають на Святках. Поїзд ішов серед соснових лісів у глибоких снігах, я був по-дитячому щасливий і спокійний, відчуваючи цей м'який зимовий день, ці сніги і сосни, мріючи про лижі, що чекали на мене вдома, і зовсім один сидів у гаряче напаленому першому класі старовинного вагона-міксту, що складався всього з двох відділів, тобто з чотирьох червоних оксамитових диванів з високими спинками, — від цього оксамиту було нібито ще гарячіше і задущливіше, — і чотирьох таких же оксамитових диванчиків біля вікон з іншого боку, з проходом поміж ними і диванами. Там безтурботно, мирно і самотньо провів я більше години. Але на другій від міста станції відчинились двері із сіней вагона, відрадно запахло зимовим повітрям, зайшов носій з двома валізами у чохлах і з портпледом із шотландської тканини, за ним дуже бліда чорноока молода дама в чорному атласному капорі і каракулевій шубці, а за дамою високий пан з жовтими совиними очима, в оленячій шапці з піднятими навушниками, у пояркових валянках вище колін і в блискучій оленячій досі. Я, як вихований хлопчик, відразу, звичайно, встав і з великого дивана біля дверей у сінци пересів у друге відділення, але не на другий диван, а на диванчик біля вікна, лицем до першого відділення, щоб мати можливість спостерігати за новими сусідами: адже діти так само уважні і цікаві до нових облич, як собаки до незнайомих собак. І ось тут, на цьому дивані, і загинула моя цнота. Коли носій поклав речі в сітку над диваном, на якому я тільки-но сидів, сказав пану, що сунув йому в руку паперовий рубль, "щасливої дороги, ваше сіятельство!" і вже на ходу поїзда вибіг з вагона, дама негайно лягла навznak на диван під сіткою, потилицею на його оксамитовий валик, а пан незграбно, не звичними ні до якого діла руками стягнув з сітки портплед на протилежний диван, висмикнув із нього білу подушечку і, не дивлячись, подав їй. Вона тихо сказала: "Дякую, мій друже", — і, підсунувши її під голову, закрила очі, він же, скинувши доху на портплед, став біля вікна між диванчиками свого відділення і запалив товсту цигарку, густо наповнивши задуху вагона її ароматичним запахом. Він стояв на весь свій могутній зріст, з навушниками оленячої шапки, що стирчали догори, і, здавалось, не відводив погляду від сосен, що бігли назад, а я спершу не відводив погляду від нього і відчував тільки одне – жахливу ненависть до нього за те, що він зовсім не помітив моєї присутності, ні разу навіть не поглянув на мене, ніби мене й не було у вагоні, а через це і за все інше: за його панський спокій, за князівськи-мужицькі розміри, хижі круглі очі, недбало запущені каштанові вуса і бороду і навіть за цупкий і

просторий коричневий костюм, за легкі бархатисті валянки, натягнуті вище колін. Та не пройшло й хвилини, як я вже забув про нього: я раптом згадав ту мертву, але прекрасну блідість, якою був несвідомо вражений при вході дами, що лежала тепер навznak на дивані навпроти мене, перевів погляд на неї – і вже нічого більше, крім неї, її обличчя і тіла, не бачив до наступної станції, де мені треба було виходити. Вона зітхнула і лягла зручніше, нижче, розкрила, не відкриваючи очей, шубку на фланелевій сукні, скинула нога об ногу на підлогу теплі ботики з відкритих замшевих черевиків, зняла з голови і зронила біля себе атласний капор, — її чорне волосся, на моє велике здивування, виявилось по-хлопчачому коротко стриженим, — потім праворуч і ліворуч відщепила щось від шовкових сірих панчіх, підіймаючи сукню до голого тіла між нею і панчохами, і, поправивши поділ, задрімала: геліотропові, але жіноче-молоді губи з темним пушком над ними злегка розтулились, бліде до прозорої білизни лице з явними на ньому чорними бровами і віями втратило будь-який вираз... Сон жінки, жаданої вами, що приваблює до себе все ваше єство, — ви знаєте, що це таке! І от я вперше у житті побачив і відчув його, — до того я бачив лиш сон сестри, матері, — і все дивився, дивився очима, що зупинилися, з пересохлим ротом на цю хлопчаче-жіночу чорну голову, на непорушне обличчя, на чистій білизні якого так дивно вирізнялись тонкі чорні брови і чорні зімкнені вії, на темний пушок над ледь розтуленими губами, нестерпно жаданими, вже осягав і вбирав усе те невимовне, що є у лежачому жіночому тілі, у повних стегнах і тонких щиколотках, і з жахливою чіткістю все ще бачив подумки той незрівнянний, жіночий, ніжний тілесний колір, який вона ненавмисне показала мені, щось відщеплюючи від панчіх під фланелевою сукнею. Коли несподівано привів мене до тями поштовх поїзда, що зупинився перед нашою станцією, я вийшов з вагона на солодке зимове повітря, хитаючись. За дерев'яним вокзалом стояли трійчаті сани, запряжені сірою парою, яка гриміла бубонцями; з єнотовою шубою в руках чекав біля саней наш старий кучер, що сказав непривітно мені:

— Матінка наказали неодмінно одягнути...

І я покійно вліз у цю дідівську шубу з велетенським, вже жовтим і довго— остистим коміром, яка пахла хутром і зимовою свіжістю, потонув у м'яких і просторих санях і під глухе бурмотіння бубонців загойдався по глибокій і беззвучній сніговій дорозі в сосновій просіці, закриваючи очі і все ще мліючи від щойно пережитого, невиразно і солодко-гірко думаючи лиш про нього, а не про те колишнє, миле, що чекало на мене вдома разом з лижами і вовчелям, взятим на полюванні у серпні з лігвища вбитої вовчиці, який сидить у нас в ямі в саду, з котрої ще восени, коли я приїжджав додому на два дні на Покрову, вже так дико і чудесно смерділо звіром.

23.10.1943